
10 - letni načrt

(za prehod s fosilnih goriv, na energijo iz obnovljivih virov
in postopen prehod na gospodarstvo, osnovano na virih
v Sloveniji)

Uvod

Zaradi nevzdržnih razmer, ki nas obdajajo v vsakdanjem življenju, smo se v društvu Duh časa, društvu za trajnostni razvoj (v nadaljevanju Društvo), odločili za drzen in nekoliko radikalen pristop k reševanju problemov, ki ogrožajo celotno človeštvo. V Društvu menimo, da so vsi ključni problemi sodobnega sveta izključno tehnične narave. To pomeni, da so rešljivi zgolj s tehničnim pristopom in znanstveno metodo, ne pa s politiko ali verovanjem. Predstavljamo alternativno vizijo trajnostno usmerjene družbene ureditve, ki je drugačna od kateregakoli sistema, ki je kdaj obstajal. Z uporabo znanosti in tehnologije bi dosegli izobilje, z odpravo političnih in monetarnih struktur, pa bi izkoreninili korupcijo. V takem sistemu bi sčasoma izginili vojne, revščina, kriminal, družbeno razslojevanje in korupcija, saj je dokazano, da le-te povzročata družbena ureditev in okolje, ne pa človeška narava. Preprosto povedano pa je to, kar prikazuje **gospodarstvo, osnovano na virih** in k čemur stremi naše Društvo, uporaba znanstvenih metod v družbeno skrb. To je zgoščen opis sicer zelo obsežnega projekta, ki pa temelji na naši trenutni stopnji razvoja znanosti in tehnologije, torej bi ga lahko začeli izvajati že danes.

Sledi načrt, kako do optimalnega, zdravega, uspešnega preživetja v Sloveniji na podlagi znanstvenih dognanj, ki smo jim priča v začetku 21. stoletja.

1. TEORETIČNI DEL:

Sistemi in strategije

Najprej se moramo vprašati: Kaj potrebujemo za preživetje? Odgovor je seveda: vire na planetu. Najsi bo to voda, ki jo pijemo, energija, ki jo uporabljamo, surovine, s katerimi izdelujemo orodja in zavetje, velja, da so na planetu zaloge virov, od katerih jih mnogo potrebujemo za svoje golo preživetje. Če razumemo to kot dejstvo, potem je ključnega pomena, da ugotovimo, kaj imamo in kje so zaloge. To pomeni, da moramo **narediti popis**.

CILJ

Temelj nove slovenske družbene ureditve bi torej bil skrb za človeka in okolje ob upoštevanju materialnih (in tudi duhovnih) potreb vseh prebivalcev republike Slovenije, v procesu tranzicije pa bi odstranili vse, kar bi nam lahko dolgoročno škodilo. Želimo torej doseči družbeni sistem, ki bi temeljil na znanju, napredku, skrbi za ljudi in okolje ter bi deloval brez denarja in politike.

Tako smo v našem Društvu opredelili cilj največje možne trajnostnosti.

METODA

Kaj pa **metoda**? Kako se bomo vsega skupaj lotili? Vse kaže, da je to nekaj, čemur pravimo **znanost**. Znanost je nekaj edinstvenega. Njene metode zahtevajo, da predlagane zamisli preverimo in tudi dobljene rezultate ponovno preverimo. Poleg tega lahko vsa dognanja na podlagi novih dejstev ovržemo. Za razliko od vere in politike, **znanost nima ega**, zato z vsakim svojim predlogom dopušča možnost, da se bo na koncu izkazalo, da se je motila. Zato se ne oklepa ničesar in se nenehno razvija.

Znanost predstavlja raziskovanje in razumevanje narave ter govori resnico. Znanost je to, kar je. Znanstveniki se ne trudijo razumeti z ljudmi. Ljudjem povedo, kar so dognali. Vsako stvar postavijo pod vprašaj. Če se pojavi znanstvenik, ki s poskusom dokaže, da imajo določene snovi določene prednosti, morajo biti drugi znanstveniki zmožni ponoviti poskus in priti do enakih rezultatov. Če ima znanstvenik občutek, da lahko letalsko krilo, na podlagi matematičnega znanja in izračunov, vzdrži določeno težo, bodo na krilo še vedno naložili vreče peska, da bi videli, kdaj se bo zlomilo. Tako bodo potrdili, ali so bili izračuni pravilni ali pa so se motili. Tak sistem je nepristranski, ker je osvobojen prepričanja, da lahko matematika reši vse težave. Tudi matematiko je treba postaviti na preizkušnjo. Prepričani smo, da bi morali na preizkus postaviti vse sisteme, ki se jih da preizkusiti, in da bi morali vse odločitve, ki so tehnične narave, sprejemali na podlagi znanstvenih raziskav. Zato predlagamo uporabo **ZNANSTVENE METODE**.

VIRI

Ugotovimo, kje v Sloveniji se nahajajo kateri viri in v kakšni količini jih najdemo na določenem najdišču, pa najsi gre za najdišča bakra, za najprimernejše lokacije vetrnih elektrarn, za naravne sladkovodne izvire, za določitev najboljših ornih zemljišč za pridelovanje hrane, ali pa za oceno količine rib v rekah in morju. Ker pa bomo vse te vire uporabljali dolgo časa, ni dovolj le, da ugotovimo, kje so najdišča. Potrebujemo tudi:

1. Sistem upravljanja virov:

- **Strategija ohranjanja**

Stanje moramo spremljati. Paziti moramo, da nam česa ne zmanjka, to namreč ni dopustno. Morali bi spremljati tako stopnjo porabe, kot tudi stopnjo obnavljanja. Spremljali bi, v kolikšnem času zraste drevo ali se izvir obnovi. Na tem mestu govorimo o **dinamičnem ravnovesju**. Če namreč drevesa sekamo hitreje, kot ta ponovno zrastejo, to ni trajnostno in imamo hudo težavo. Nenehno se moramo truditi strateško ohranjati vse vire. Lastnosti določenih virov so boljše od drugih, zato je ravno tako potrebno raziskati vse možne načine, da dosežemo optimalno učinkovitost virov s katerimi razpolagamo.

- **Strategija varnosti**

Uporaba določenih virov ima lahko škodljiv, ali celo uničujoč vpliv na zdravje ljudi in okolja. Ne glede na to, kako ravnamo z nafto ali s fosilnimi gorivi, se bodo pri tem sproščale precej uničujoče snovi. Nadvse pomembno je, da takšne vire uporabljamo le, ko jih resnično potrebujemo, še bolje pa je, če jih sploh ne.

2. Sistem upravljanja proizvodnje

Kako bomo uporabljali vire? Kakšen bo proizvodni proces, kaj moramo upoštevati, da ga bomo čim bolj optimizirali in si zagotovili največjo možno obstojnost? Zopet se je potrebno vprašati kaj je osnova za trajnost in učinkovitost. V prvi fazi je to avtomatizacija pridobivanja energije iz obnovljivih virov, s katero bi že v bližnji prihodnosti zagotovili kvaliteten in sonaraven razvoj slovenske družbe. Na srečo imamo **ogromno možnosti za proizvodnjo energije** s pomočjo sonca, vetra, toplotnih razlik in geotermalne energije. Vsi proizvodni procesi morajo temeljiti na **strategiji učinkovitosti**:

- **Strategija učinkovitosti:**

Da bi dosegli učinkovitost, moramo upoštevati tri pravila:

- **a) trajnost**

Vsaka dobrina, ki jo proizvedemo, mora biti načrtovana tako, da **traja čim dlje**. Če se bodo namreč dobrine kvarile, bomo za njihovo nadomestilo potrebovali dodatne vire, ob tem pa proizvedli dodatne odpadke.

- **b) reciklirnost**

Ko izdelek postane neuporaben ali zastarel, mora imeti do podrobnosti izdelan načrt za reciklažo. V mnogih izdelkih se nahajajo redke kovine, ki jih danes mečemo stran, za njihovo ponovno uporabo pa ni ustreznega postopka. Reciklažo moramo upoštevati na vseh ravneh načrtovanja proizvodnje.

- **c) posodobljivost**

Tehnologije, ki se hitro razvijajo (npr. elektronika) in katerih izdelki tehnološko najhitreje zastarajo, morajo biti načrtovane tako, da predvidijo in **omogočajo posodobitve**. Zadnja stvar, ki si jo želimo je, da bi zavrgli cel računalnik samo zato, ker se je pokvaril en del ali pa, ker je zastaral. Zato moramo načrtovati komponente, ki se jih da posodabljeni. Posamezni deli morajo biti **standardizirani** in **zamenljivi**. Pri načrtovanju moramo seveda tudi upoštevati smernice tehnološkega razvoja.

Sistema upravljanja virov in upravljanja proizvodnje bi morala biti računalniško vodena, saj noben človek ali skupina ljudi na svetu ne zmore obdelati toliko podatkov naenkrat, kot jih lahko računalnik. Edino tako bi dosegli največjo možno učinkovitost, varnost in ohranjanje razpoložljivih virov.

3. Sistem sledenja povpraševanja in distribucije

DISTRIBUCIJA

Proizvajati na eni celini in pošiljati izdelke na drugo celino je smiselno le, če določene dobrine v ciljnem zemljepisnem območju ne moremo proizvesti. Sicer pa je to povsem potratno. Proizvodnja mora biti lokalna. S tem je lahko distribucija enostavna in hitra, pri tem pa porabimo dosti manj energije. Tak pristop bi lahko poimenovali **STRATEGIJA BLIŽINE**. Z njo bi zmanjšali prevozno pot dobrin, pa najsi gre za surovine, ali za končne izdelke. Seveda bi morda bilo pomembno vedeti, katere dobrine prevažamo in zakaj, to pa že sodi v kategorijo povpraševanja:

POVPRAŠEVANJE

Pri povpraševanju gre preprosto za to, **kaj ljudje potrebujejo**, da bi bili zdravi in da bi bila kakovost njihovega življenja visoka. Materialne človeške potrebe se raztezajo od osnovnih življenjskih potreb, kot so hrana, čista voda, energija in zavetje, do kulturnih, zabavnih in rekreacijskih dobrin, s pomočjo katerih se sproščamo in nam omogočajo osebno srečo ter užitek v družbi.

To so pomembni dejavniki za človekovo zdravje in zdravje celotne družbe. Na tem mestu bi preprosto naredili še en popis. Ljudje bi opisali svoje potrebe, ocenilo bi se povpraševanje, proizvodnja pa bi temeljila na tem povpraševanju. Ker bi seveda povpraševanje po dobrinah nihalo in se spreminjalo od pokrajine do pokrajine, bi potrebovali **sistem upravljanja ponudbe in distribucije**, da ne bi prišlo do pretirane ponudbe ali do pomanjkanja. Seveda pri tem ne gre za nič novega, saj gre za nekaj, kar že danes uporabljajo vse večje trgovske verige, ki spremljajo svoje zaloge. Razlika je le v tem, da bi to počeli na državni ravni.

STRATEGIJA STRATEŠKEGA DOSTOPA

Povpraševanja ne moremo razumeti in spremljati, če ne opredelimo tudi dejanske rabe dobrin. Ali je smiselno in tudi trajnostno, da ima vsak smrtnik po en kos vsega, ne glede na to, kako to uporablja? Ne. To bi bilo potratno in neučinkovito. Če recimo nekdo potrebuje neko dobrino, pa jo uporablja le 45 minut dnevno, bi bilo bolj smiselno, da bi bila dobrina na razpolago njemu in drugim takrat, ko jo potrebujejo. Ljudje danes pozabljamo, da si ne želimo dobrine, temveč to, kar nam dobrina daje. Ko spoznamo, da je dobrina pomembna zgolj zaradi svoje uporabnosti, opazimo nekakšno zunanjo omejitev, ki bi ji v sodobnem jeziku lahko rekli **lastnina**. Ta je v svojem bistvu in gospodarsko gledano nadvse potratna in okoljsko nesmiselna.

Zato moramo izdelati **strategijo strateškega dostopa**. Na njej bi temeljil celotni sistem upravljanja ponudbe in distribucije. Ta sistem bi poskrbel, da bi bilo pokrito povpraševanje prebivalcev in njihovih potreb po dostopu do tega, kar potrebujejo, ko to potrebujejo. Tako bi bilo smiselno vzpostaviti centralizirane in pokrajinske centre, kjer bi lahko prevzeli potrebovano dobrino. Ti centri bi bili v glavnem v neposredni bližini prebivalstva. Ko bi kaj potrebovali, bi prišli, to vzeli, uporabljali po potrebi, potem pa to vrnili. Nekako tako kot sicer delujejo knjižnice. Takšni centri bi lahko bili znotraj skupnosti, tako kot danes velja za krajevne trgovine, poleg teh pa bi obstajali še specializirani centri na območjih, kjer se uporabljajo določene dobrine. Na ta način bi seveda tudi prihranili energijo pri prevozu.

Ko bi **sistem sledenja povpraševanja in distribucije** deloval, bi ga povezali s **sistemom upravljanja proizvodnje** ter ga seveda vključili v **sistem upravljanja virov**.

Tako bi vzpostavili **sistem za gospodarsko upravljanje**, ki bi ga, v skladu z napredkom v znanosti in tehnologiji, tudi nenehno posodabljali. Ta sistem bi skrbel za trajnostni in sonaravni razvoj naše družbe, s tem pa stremel k dinamičnemu ravnovesju med razpoložljivimi viri in potrebami prebivalcev. Prav tako bi zagotovil, da dejansko ustvarjamo le strateško najboljše dobrine, in da distribucija poteka pametno in učinkovito. Na podlagi takšnega, na ohranjanju temelječega pristopa, bi nastalo nekaj, česar v človeški zgodovini še nismo doživeli: **vsem prebivalcem dostopno izobilje**.

Tako ustvarjen gospodarski model – odgovoren in sistemski pristop k upravljanju vseh zemeljskih virov, skupaj s procesi, s katerimi bi skrbeli za celotno človeštvo na najučinkovitejši in najbolj trajnostni način – bi lahko poimenovali **NA VIRIH OSNOVANO GOSPODARSTVO**. Gre za zamisel, ki jo je v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja opredelil inženir gradbeništva Jacque Fresco. Fresco je že takrat spoznal, da bo družba zaradi svoje netrajnosti in potratnosti, slej ko prej trčila ob zid. Vedel je, da se bomo tako ali drugače uničili, če ne bomo ničesar spremenili.

Na virih osnovano gospodarstvo, z znanstveno metodo naslavlja družbena vprašanja. Gre za pristop, ki je v današnjem svetu zelo redko uporabljen v praksi. Moramo razumeti, da današnja družbo vodi in usmerja predvsem kapital in ne potrebe ljudstva ali politika. Slednja danes deluje bolj kot izvršno telo najmočnejših predstavnikov kapitala v gospodarstvu (banke, energetski in trgovski koncerni, državna administracija...). Poleg tega moramo razumeti, da je družbena ureditev tehnično odkritje, zato najučinkovitejše metode proizvodnje, distribucije, mestne infrastrukture, socialne oskrbe, medicine in podobnega razvijata znanost in tehnologija, ne pa politika ali denarno gospodarstvo. Znanost deluje sistematično in nepristransko, svoja odkritja pa dokazuje v praksi preko ponovnih preizkusov. Za primer lahko vzamemo spet letalo. Ne zgradimo ga po levi, sredinski ali pa desni metodi. Letalo je letalo. Na podlagi znanstvenih dognanj in dosegljivih virov, strokovnjaki razvijejo načrt, ki najbolj ustreza namenu letala. Ko je izdelan prototip, pa ga tudi izpostavijo skrajnim razmeram, da preverijo njegovo napovedano vzdržljivost.

Naravo uporabljamo za nenehno fizično primerjavo, s katero dokazujemo znanost.

Na virih osnovano gospodarstvo ni nič drugega kot nabor dokazanih dognanj, ki podpirajo življenje. Odločitve v takem sistemu temeljijo na optimizirani človeški in okoljski trajnostnosti, upošteva pa se tudi empirični temelj življenja, ki je v obliki potrebe skupen vsem ljudem, ne glede na njihovo politično ali versko prepričanje. Gre za pristop brez trohice kulturnega relativizma. Mnenje je nepomembno. Človeške potrebe so človeške potrebe.

Dostop do življenjskih potrebščin, kot so čisti zrak, energija, hrana in čista voda, skupaj s stabilnim, vzpodbujevalnim, pozitivno naravnanim in nenasilnim okoljem, sta nujna, tako za naše duševno in telesno zdravje, kot tudi za našo evolucijsko pripravljenost in posledično za preživetje naše vrste.

Na virih osnovano gospodarstvo s svojim sistemskim pristopom k pridobivanju, proizvodnji in distribuciji, temelji na naboru gospodarskih mehanizmov ali strategij, ki zagotavljajo učinkovitost in trajnostnost na vseh področjih gospodarstva.

2. PRAKTIČNI DEL (JE ŠE V IZDELAVI)